

سلامت و رفاهیت

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه روانشناسی

گرایش عمومی

عنوان

بررسی میزان نگرانی، امید و معنای زندگی در مادران کودکان مبتلا به اوتیسم، کودکان

ناشنا و کودکان با ناتوانی یادگیری شهر اصفهان

از:

مریم برجیس قهفرخی

استاد راهنما:

دکتر منصور حکیم جوادی

استاد مشاور:

دکتر مسعود غلامعلی لواسانی

شهریور ۱۳۹۰

تقدیر و تشکر

قبل از هر چیز از پروردگار متعال سپاسگزارم که همیشه و در همه حال یاریم نموده و فرصتی را فراهم آورده که بتوانم این کار کوچک را به انجام برسانم در اینجا بر خود لازم می‌دانم که از پدر و مادرم که نه تنها در انجام این تحقیق بلکه در تمام طول راه تحصیل یار و یاور من بوده‌اند سپاسگزاری کنم. همچنین از استاد ارجمندم جناب آقای دکتر منصور حکیم جوادی به خاطر کمک‌های بی‌شائبه و فراوانی که نسبت به من مبذول داشتند کمال تشکر را به جا آورم و همچنین از جناب آقای دکتر مسعود غلامعلی لواسانی به خاطر راهنمایی‌ها و کمک‌های ارزنده‌شان تشکر می‌کنم. در پایان لازم است که از همکاری و مساعدت مراکز آموزش و توانبخشی اوتیسم اصفهان، مرکز درمان و توانبخشی مبتلایان به اختلالات نافذ رشد اردیبهشت، و مرکز آموزش و توانبخشی اختلالات یادگیری اصفهان و آموزشگاه استثنایی شفق (۱) و (۲) که من را در انجام این تحقیق یاری دادند و اجرای این تحقیق جز با همکاری ایشان، میسر نبود، صمیمانه تشکر نمایم.

فهرست مطالب

چکیده فارسی.....خ

چکیده لاتین.....د

فصل اول: مقدمه

۱ - ۱ - پیش درآمد.....۲

۱ - ۲ - بیان مساله.....۳

۱ - ۳ - اهمیت و ضرورت موضوع پژوهش.....۵

۱ - ۴ - هدف و سوالهای پژوهش.....۶

۱ - ۴ - ۱ - هدف پژوهش.....۶

۱ - ۴ - ۲ - سوالهای پژوهش.....۶

۱ - ۵ - متغیرهای پژوهش.....۷

۱ - ۶ - تعاریف متغیرهای پژوهش.....۷

۱ - ۶ - ۱ - میزان نگرانی.....۷

۱ - ۶ - ۲ - امید.....۷

۱ - ۶ - ۳ - معنای زندگی.....۸

فصل دوم: پیشینه پژوهش

پیش درآمد.....۱۰

۲ - ۱ - تعاریف مرتبط با ناشنوایی، اوتیسم و ناتوانی در یادگیری.....۱۰

۲ - ۱ - ۱ - کودکان کم‌شنوا و ناشنوا.....۱۰

۲ - ۱ - ۲ - تعریف و ویژگی‌های کودکان با نارسایی‌های ویژه در یادگیری.....۱۳

۲ - ۱ - ۳ - اوتیسم (درخودماندگی).....۱۵

۲ - ۲ - نگرانی.....۱۷

۲ - ۲ - ۱ - رابطه نگرانی با اضطراب.....۲۰

- ۲ - ۲ - ۲ - ویژگی‌های اصلی نگرانی..... ۲۱
- ۲ - ۲ - ۳ - عوامل موثر در نگرانی..... ۲۲
- ۲ - ۲ - ۴ - انواع نگرانی..... ۲۳
- ۲ - ۲ - ۵ - پردازش اطلاعات در نگران..... ۲۴
- ۲ - ۲ - ۶ - ویژگی‌های شخصیتی افراد نگران..... ۲۶
- ۲ - ۲ - ۷ - رابطه نگرانی با سازگاری..... ۲۶
- ۲ - ۲ - ۸ - روش‌های مقابله با نگرانی..... ۲۷
- ۲ - ۲ - ۹ - مدل شناختی کلی و میلر در مورد نگرانی..... ۲۷
- ۲ - ۲ - ۱۰ - مدل دوگاس و همکاران در مورد نگرانی..... ۲۸
- ۲ - ۲ - ۱۱ - جدیدترین نظریه مکانیسم نگرانی..... ۳۰
- ۲ - ۲ - ۱۲ - نگرانی در والدین کودکان با ناتوانی..... ۳۲
- ۲ - ۳ - امید..... ۳۲
- ۲ - ۴ - معنای زندگی..... ۳۴
- ۲ - ۴ - ۱ - معنای زندگی از دیدگاه فرانکل..... ۳۸
- ۲ - ۴ - ۲ - دیدگاه اشناپدر در زمینه معنا در زندگی..... ۳۸
- ۲ - ۵ - فرایند رویارویی و واکنش والدین نسبت به معلولیت کودک..... ۳۹
- ۲ - ۵ - ۱ - عوامل خانوادگی..... ۴۱
- ۲ - ۵ - ۲ - مادران کودک با ناتوانی در یادگیری..... ۴۳
- ۲ - ۶ - پیشینه پژوهشی..... ۴۳
- ۲ - ۶ - ۱ - نگرانی، امید و معنای زندگی در مادران کودکان با ناتوانی..... ۴۳
- ۲ - ۶ - ۲ - تحقیقات انجام شده بر روی مادران کودکان با ناتوانی..... ۴۵
- ۲ - ۶ - ۳ - پژوهش‌های انجام شده در حیطه معنا در زندگی..... ۴۸

فصل سوم: روش شناسی

تقدیم به پدر عزیزم،

که راهنمایی‌هایش ادامه راه را برایم هموار می‌سازد.

تقدیم به مادر مهربانم،

که محبتش چون نوری است، که انتهای راه را برایم روشن می‌نماید.

عنوان پایان نامه: بررسی میزان نگرانی، امید و معنای زندگی در مادران کودکان ناشنوا، کودکان مبتلا به اوتیسم و کودکان با ناتوانی یادگیری شهر اصفهان

نگارنده: مریم برجیس قهفرخی

تاریخ دفاع: ۱۳۹۰/۶/۲۱

گرایش و دانشکده: روانشناسی عمومی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی

استاد راهنما: دکتر منصور حکیم جوادی

استاد مشاور: دکتر مسعود غلامعلی لواسانی

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی میزان نگرانی، امید و معنای زندگی در مادران کودکان ناشنوا، کودکان مبتلا به اوتیسم و کودکان با ناتوانی یادگیری در شهر اصفهان انجام گرفت. **روش:** نمونه مورد مطالعه متشکل از ۱۶۹ نفر از مادران (۵۸ نفر مادران کودکان مبتلا به اوتیسم، ۵۴ نفر مادران کودکان ناشنوا و ۵۷ نفر مادران کودکان با ناتوانی یادگیری) بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس از بین کلیه مادران کودکان ۶ تا ۱۲ ساله مبتلا به اوتیسم، ناشنوا و ناتوان در یادگیری شهر اصفهان انتخاب شد. در این پژوهش از پرسشنامه نگرانی پنسیلوانیا (PSWQ)، مقیاس گرایش به امیدواری بزرگسالان اشنایدر (ADHS) و پرسشنامه هدف در زندگی (PIL) استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، روش‌های آماری تحلیل واریانس یک طرفه همراه با آزمون تعقیبی توکی و ضریب همبستگی پیرسون بکار برده شد. **یافته‌ها:** یافته‌ها نشان دادند که میزان امید و معنای زندگی در بین سه گروه در سطح ($P < 0.01$) تفاوت معنا داری دارد. اما میزان نگرانی گروه‌ها در سطح ($P < 0.01$) معنا دار نبود. همچنین یافته‌ها نشان دادند که بین امید و میزان نگرانی، امید و معنای زندگی، معنای زندگی و میزان نگرانی در سطح ($P < 0.001$) رابطه معنادار وجود دارد. **بحث و نتیجه گیری:** بر اساس یافته‌های پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که گروه‌ها از نظر امید و معنای زندگی با یکدیگر متفاوت اند اما از لحاظ نگرانی بین گروه‌های مختلف مادران تفاوت وجود ندارد. علاوه براین، در گروه‌ها با افزایش امید، معنای زندگی افزایش یافته و همچنین با افزایش امید و معنای زندگی، نگرانی کاهش یافته و بالعکس.

واژه‌های کلیدی: امید، نگرانی، معنای زندگی، مادر، کودکان مبتلا به اوتیسم، کودکان ناشنوا، کودکان با ناتوانی یادگیری

Title of Dissertation: A study of the amount of worry, hope and meaning of life in the mothers of deaf children, children with autism, and children with learning disability in Isfahan

Author: Maryam Berjis

Date of submission: 12/08/2011

Department and Faculty: Faculty of Literature & Humanities

Supervisor: Mansour Hakim Javadi

Co- Supervisor: Masoud Gholamali Lavasani

Abstract

Purpose: This research was carried out to study the amount of worry, hope and meaning of life in mothers of deaf children, children with autism, and children with learning disability in Isfahan. **Method:** The sample consists of 169 mothers (58 mothers of children with autism, 54 mothers of deaf children and 57 mothers of children with learning disability). This convenience sample was selected from all of the mothers of autistic, deaf and learning disabled children aged 6 to 12 in Isfahan. The Penn state Worry Questionnaire (PSWQ), the Adult Dispositional Hope scale (ADHS) and the Purpose In Life (PIL) questionnaire were used in this study. For data analysis, the one –way ANOVA, the Tukey post hoc test and the pearson correlation index were used. **Results:** The findings show that there is a significant difference (at $P < 0.01$) in the amount of hope and meaning of life among the three groups. However, the groups worry difference was not significant (at $P < 0.01$). Moreover, the findings show that there is a significant relationship (at $P < 0.001$) between hope and worry, hope and meaning of life, meaning of life and worry. **Discussion and Conclusion:** According to the findings of this study, we may conclude that these groups of mothers are different in terms of their hope and meaning of life, but not in terms of their worry. Moreover, In these groups, the meaning of life increases with an increase in hope. Also, with an increase in hope and meaning of life, worry decreases, and vice versa.

Key words: Hope, Worry, Meaning of life, Mother, Children whit autism, Deaf children, Children with learning disability

تقدیر و تشکر

قبل از هر چیز از پروردگار متعال سپاسگزارم که همیشه و در همه حال یاریم نموده و فرصتی را فراهم آورده که بتوانم این کار کوچک را به انجام برسانم در اینجا بر خود لازم می‌دانم که از پدر و مادرم که نه تنها در انجام این تحقیق بلکه در تمام طول راه تحصیل یار و یاور من بوده‌اند سپاسگزاری کنم. همچنین از استاد ارجمندم جناب آقای دکتر منصور حکیم جوادی به خاطر کمک‌های بی‌شائبه و فراوانی که نسبت به من مبذول داشتند کمال تشکر را به جا آورم و همچنین از جناب آقای دکتر مسعود غلامعلی لواسانی به خاطر راهنمایی‌ها و کمک‌های ارزنده‌شان تشکر می‌کنم. در پایان لازم است که از همکاری و مساعدت مراکز آموزش و توانبخشی اوتیسم اصفهان، مرکز درمان و توانبخشی مبتلایان به اختلالات نافذ رشد اردیبهشت، و مرکز آموزش و توانبخشی اختلالات یادگیری اصفهان و آموزشگاه استثنایی شفق (۱) و (۲) که من را در انجام این تحقیق یاری دادند و اجرای این تحقیق جز با همکاری ایشان، میسر نبود، صمیمانه تشکر نمایم.

فهرست مطالب

خ.....چکیده فارسی

د.....چکیده لاتین

فصل اول: مقدمه

۱ - ۱ - پیش درآمد..... ۲

۱ - ۲ - بیان مساله..... ۳

۱ - ۳ - اهمیت و ضرورت موضوع پژوهش..... ۵

۱ - ۴ - هدف و سوالهای پژوهش..... ۶

۱ - ۴ - ۱ - هدف پژوهش..... ۶

۱ - ۴ - ۲ - سوالهای پژوهش..... ۶

۱ - ۵ - متغیرهای پژوهش..... ۷

۱ - ۶ - تعاریف متغیرهای پژوهش..... ۷

۱ - ۶ - ۱ - میزان نگرانی..... ۷

۱ - ۶ - ۲ - امید..... ۷

۱ - ۶ - ۳ - معنای زندگی..... ۸

فصل دوم: پیشینه پژوهش

پیش درآمد..... ۱۰

۲ - ۱ - تعاریف مرتبط با ناشنوایی، اوتیسم و ناتوانی در یادگیری..... ۱۰

۲ - ۱ - ۱ - کودکان کم شنوا و ناشنوا..... ۱۰

۲ - ۱ - ۲ - تعریف و ویژگی های کودکان با نارسایی های ویژه در یادگیری..... ۱۳

۲ - ۱ - ۳ - اوتیسم (درخودماندگی)..... ۱۵

۲ - ۲ - نگرانی..... ۱۷

۲ - ۲ - ۱ - رابطه نگرانی با اضطراب..... ۲۰

- ۲-۲-۲ - ویژگی‌های اصلی نگرانی..... ۲۱.....
- ۲-۲-۳ - عوامل موثر در نگرانی..... ۲۲.....
- ۲-۲-۴ - انواع نگرانی..... ۲۳.....
- ۲-۲-۵ - پردازش اطلاعات در نگران..... ۲۴.....
- ۲-۲-۶ - ویژگی‌های شخصیتی افراد نگران..... ۲۶.....
- ۲-۲-۷ - رابطه نگرانی با سازگاری..... ۲۶.....
- ۲-۲-۸ - روش‌های مقابله با نگرانی..... ۲۷.....
- ۲-۲-۹ - مدل شناختی کلی و میلر در مورد نگرانی..... ۲۷.....
- ۲-۲-۱۰ - مدل دوگاس و همکاران در مورد نگرانی..... ۲۸.....
- ۲-۲-۱۱ - جدیدترین نظریه مکانیسم نگرانی..... ۳۰.....
- ۲-۲-۱۲ - نگرانی در والدین کودکان با ناتوانی..... ۳۲.....
- ۲-۳ - امید..... ۳۲.....
- ۲-۴ - معنای زندگی..... ۳۴.....
- ۲-۴-۱ - معنای زندگی از دیدگاه فرانکل..... ۳۸.....
- ۲-۴-۲ - دیدگاه اشنايدر در زمینه معنا در زندگی..... ۳۸.....
- ۲-۵ - فرایند رویارویی و واکنش والدین نسبت به معلولیت کودک..... ۳۹.....
- ۲-۵-۱ - عوامل خانوادگی..... ۴۱.....
- ۲-۵-۲ - مادران کودک با ناتوانی در یادگیری..... ۴۳.....
- ۲-۶ - پیشینه پژوهشی..... ۴۳.....
- ۲-۶-۱ - نگرانی، امید و معنای زندگی در مادران کودکان با ناتوانی..... ۴۳.....
- ۲-۶-۲ - تحقیقات انجام شده بر روی مادران کودکان با ناتوانی..... ۴۵.....
- ۲-۶-۳ - پژوهش‌های انجام شده در حیطه معنا در زندگی..... ۴۸.....

فصل سوم: روش شناسی

پیش درآمد.....	۵۱
۳ - ۱ - جامعه آماری، گروه نمونه و روش نمونه گیری.....	۵۱
۳ - ۱ - ۱ - جامعه آماری پژوهش.....	۵۱
۳ - ۱ - ۲ - روش نمونه گیری.....	۵۱
۳ - ۱ - ۳ - ویژگی‌های گروه نمونه.....	۵۲
۳ - ۲ - ابزارهای پژوهش.....	۵۵
۳ - ۲ - ۱ - پرسشنامه نگرانی پنسیلوانیا.....	۵۵
۳ - ۲ - ۲ - مقیاس امید بزرگسالان اشنایدر.....	۵۶
۳ - ۲ - ۳ - پرسشنامه معنای زندگی.....	۵۷
۳ - ۳ - طرح پژوهش.....	۵۸
۳ - ۴ - روش اجرای پژوهش.....	۵۸
۳ - ۵ - روش تجزیه و تحلیل داده‌ها.....	۵۸

فصل چهارم: یافته‌ها

۴ - ۱ - پیش درآمد.....	۶۰
۴ - ۲ - تحلیل واریانس یک طرفه.....	۶۰
۴ - ۳ - آزمون تعقیبی توکی برای بررسی تفاوت گروه‌ها در متغیرهای مورد نظر.....	۶۴
۴ - ۴ - ضریب همبستگی متغیرهای امید و معنای زندگی، امید و میزان نگرانی، معنای زندگی و میزان نگرانی.....	۶۵
۴ - ۵ - ضریب همبستگی بین متغیرها به تفکیک گروه‌ها.....	۶۶

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۵ - ۱ - بحث و نتیجه گیری.....	۷۰
۵ - ۲ - محدودیت‌های پژوهش حاضر.....	۷۸
۵ - ۳ - پیشنهادها پژوهشی.....	۷۹
منابع فارسی.....	۸۰

منابع انگلیسی..... ۸۲

ضمائم..... ۸۵

فهرست جداول

جدول ۱ - ۳ - تفکیک گروه‌ها بر اساس جنسیت فرزندانشان..... ۵۲

جدول ۲ - ۳ - تفکیک گروه‌ها بر اساس میزان تحصیلات..... ۵۳

جدول ۳ - ۳ - تفکیک گروه‌ها بر اساس وضعیت اشتغال..... ۵۳

جدول ۳ - ۴ - تفکیک گروه‌ها بر اساس تعداد فرزندان..... ۵۴

جدول ۳ - ۵ - تفکیک گروه‌ها بر اساس شغل همسر..... ۵۴

جدول ۱ - ۴ - میانگین و انحراف معیار مقیاس‌های میزان نگرانی، امید و معنای زندگی به تفکیک گروه‌ها..... ۶۱

جدول ۲ - ۴ - آزمون اثرات درون آزمودنی و بین آزمودنی برای بررسی تفاوت گروه‌ها در میزان نگرانی، امید و معنای زندگی..... ۶۳

جدول ۳ - ۴ - آزمون تعقیبی توکی..... ۶۴

جدول ۴ - ۴ - ضریب همبستگی متغیرهای امید و معنای زندگی، امید و میزان نگرانی، معنای زندگی و میزان نگرانی..... ۶۵

جدول ۵ - ۴ - ضریب همبستگی بین متغیرهای امید و معنای زندگی، امید و میزان نگرانی، معنای زندگی و میزان نگرانی به تفکیک گروه‌ها..... ۶۶

عنوان پایان نامه: بررسی میزان نگرانی، امید و معنای زندگی در مادران کودکان ناشنوا، کودکان مبتلا به اوتیسم و

کودکان با ناتوانی یادگیری شهر اصفهان

نگارنده: مریم برجیس قهفرخی

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی میزان نگرانی، امید و معنای زندگی در مادران کودکان ناشنوا، کودکان مبتلا به اوتیسم و کودکان با ناتوانی یادگیری در شهر اصفهان انجام گرفت. **روش:** نمونه مورد مطالعه متشکل از ۱۶۹ نفر از مادران (۵۸ نفر مادران کودکان مبتلا به اوتیسم، ۵۴ نفر مادران کودکان ناشنوا و ۵۷ نفر مادران کودکان با ناتوانی یادگیری) بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس از بین کلیه مادران کودکان ۶ تا ۱۲ ساله مبتلا به اوتیسم، ناشنوا و ناتوان در یادگیری شهر اصفهان انتخاب شد. در این پژوهش از پرسشنامه نگرانی پنسیلوانیا (PSWQ)، مقیاس گرایش به امیدواری بزرگسالان اشنایدر (ADHS) و پرسشنامه هدف در زندگی (PIL) استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، روش‌های آماری تحلیل واریانس یک طرفه همراه با آزمون تعقیبی توکی و ضریب همبستگی پیرسون بکار برده شد. **یافته‌ها:** یافته‌ها نشان دادند که میزان امید و معنای زندگی در بین سه گروه در سطح ($P < 0/01$) تفاوت معنی‌داری دارد. اما میزان نگرانی گروه‌ها در سطح ($P < 0/01$) معنی‌دار نبود. همچنین یافته‌ها نشان دادند که بین امید و میزان نگرانی، امید و معنای زندگی، معنای زندگی و میزان نگرانی در سطح ($P < 0/001$) رابطه معنادار وجود دارد. **بحث و نتیجه‌گیری:** بر اساس یافته‌های پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که گروه‌ها از نظر امید و معنای زندگی با یکدیگر متفاوت اند اما از لحاظ نگرانی بین گروه‌های مختلف مادران تفاوت وجود ندارد. علاوه بر این، در گروه‌ها با افزایش امید، معنای زندگی افزایش یافته و همچنین با افزایش امید و معنای زندگی، نگرانی کاهش یافته و بالعکس.

واژه‌های کلیدی: امید، نگرانی، معنای زندگی، مادر، کودکان مبتلا به اوتیسم، کودکان ناشنوا، کودکان با ناتوانی یادگیری

A study of the amount of worry, hope and meaning of life in the mothers of deaf children, children with autism, and children with learning disability in Isfahan

Maryam Berjis

Abstract

Purpose: This research was carried out to study the amount of worry, hope and meaning of life in mothers of deaf children, children with autism, and children with learning disability in Isfahan. **Method:** The sample consists of 169 mothers (58 mothers of children with autism, 54 mothers of deaf children and 57 mothers of children with learning disability). This convenience sample was selected from all of the mothers of autistic, deaf and learning disabled children aged 6 to 12 in Isfahan. The Penn state Worry Questionnaire (PSWQ), the Adult Dispositional Hope scale (ADHS) and the Purpose In Life (PIL) questionnaire were used in this study. For data analysis, the one –way ANOVA, the Tukey post hoc test and the pearson correlation index were used. **Results:** The findings show that there is a significant difference (at $P < 0.01$) in the amount of hope and meaning of life among the three groups. However, the groups worry difference was not significant (at $P < 0.01$). Moreover, the findings show that there is a significant relationship (at $P < 0.001$) between hope and worry, hope and meaning of life, meaning of life and worry. **Discussion and Conclusion:** According to the findings of this study, we may conclude that these groups of mothers are different in terms of their hope and meaning of life, but not in terms of their worry. Moreover, In these groups, the meaning of life increases with an increase in hope. Also, with an increase in hope and meaning of life, worry decreases, and vice versa.

Key words: Hope, Worry, Meaning of life, Mother, Children whit autism, Deaf children, Children with learning disability

فصل اول

مقدمه

فصل دوم

پیشینه پژوهش

فصل سوم

روش پژوهش

فصل چهارم

یافته‌های پژوهش

فصل پنجم

بحث و نتیجه گیری